

Omgaan met het lerarentekort

Aanpak BMS Friesland

Omgaan met het lerarentekort

Aanpak BMS Friesland

Vooraf

Dit document beschrijft de manier waarop de BMS omgaat met het toenemende tekort aan leerkrachten in het primair onderwijs. Het lerarentekort is een vraagstuk dat inmiddels landelijk bij alle schoolbesturen speelt. In dit document is een protocol opgenomen dat de schooldirecties van de BMS toepassen wanneer er sprake is van uitval van een leerkracht door ziekte of verlof.

De context

De BMS: de eigen feiten en getallen

De BMS beheert 32 scholen voor primair onderwijs in de provincie Friesland. Op deze scholen zitten dit schooljaar 6243 leerlingen en werken 615 medewerkers in 400 volledige banen.

In de afgelopen drie jaar heeft de BMS het natuurlijk verloop van de leraren (onder andere door pensioen), de groei van het aantal leerlingen en de uitval bij verlof en ziekte goed kunnen opvangen. Gemiddeld werden er per jaar 30 volledige banen aan nieuwe leraren toegekend.

Daarnaast werd het BMS Supportteam gevormd. In dit team – dat jaarlijks bestaat uit ruim 17 volledige banen – werken leraren als invallers bij verlof en ziekte van leraren in een vast dienstverband.

De BMS: de actuele maatschappelijke context

Bij de start van het nieuwe schooljaar 2018-2019 berichtten de media bijna dagelijks over de snel stijgende tekorten aan leraren in het primair onderwijs. Onderwerpen zijn:

- de recente salarisverhogingen kunnen niet oplossen wat er in jaren is opgebouwd;
- steeds minder studenten nemen het stokje van de vertrekkende oudere generatie over;
- de gevolgen voor ouders en scholen worden steeds meer zichtbaar;
- klassen kunnen soms niet meer worden opgevangen en moeten naar huis worden gestuurd;
- de kwaliteit van het onderwijs staat onder grote druk;
- dit is niet alleen een probleem in de Randstad, maar ook in Noord-Nederland.

De BMS: de inzet op kwaliteit

Het toenemende tekort aan leraren kent een aantal aspecten. De BMS kiest ervoor om balans te houden tussen, aan de ene kant het laten doorgaan van de onderwijsactiviteiten en aan de andere kant het garanderen van de kwaliteit daarvan.

De Rijksoverheid probeert de instroom van nieuwe leerkrachten te stimuleren met de regeling zij-instroom. Daarbij worden mensen uit andere beroepsgroepen zonder Pabo-diploma als leraar voor de klas gezet. De BMS hanteert de regel dat onderwijsactiviteiten alleen kunnen worden verzorgd door leerkrachten die bevoegd en bekwaam zijn.

De BMS heeft om die reden inmiddels een eigen regeling voor zij-instromers. Met deze eigen regeling worden mensen uit andere beroepsgroepen opgeleid als volledig bevoegd leerkracht via de Pabo-opleiding. Tijdens de opleiding werken de zij-instromers als onderwijsassistent op een BMS-school en lopen ze stage vanuit de Pabo op een BMS-school.

Nieuwe leraren krijgen binnen de BMS alleen een vast dienstverband als ze gediplomeerd zijn en voldoen aan de inhoudelijke eisen van vakbekwaamheid. De BMS toetst dit met behulp van een competentimeter.

De BMS: het voorkomen van uitval van leraren

Het is belangrijk dat we zoveel mogelijk voorkomen dat leerkrachten uitvallen. In het personeelsbeleid van de BMS staan daarom een aantal speerpunten:

Persoonlijk leiderschap en ziekteverzuim

De uitval van leerkrachten door ziekte binnen de BMS zal zoveel mogelijk worden beperkt. Het bestuur is in gesprek met een groep leerkrachten die samen Expeditie Leerkracht vormen. De inzet bij deze gesprekken is om maatregelen te nemen die helpen de leerkrachten in hun kracht te brengen en te houden. Het belangrijkste element is daarbij het versterken van het persoonlijk leiderschap van de leerkracht. Het ziekteverzuim binnen de BMS is in 2018 teruggelopen van 6,53% op jaarbasis naar 4,68%. Landelijk ligt het ziekteverzuim in het primair onderwijs rond de 6%.

Werkmodel de professionele context

De BMS heeft een werkmodel opgesteld voor de scholen. Aan de hand van dit model kunnen de leerkrachten en hun directie de wederzijdse verwachtingen met elkaar afstemmen.

Het uitgangspunt is dat wanneer leerkrachten en directie goed van elkaar weten hoe ze met elkaar kunnen en willen werken, dit de werkmotivatie verhoogt en uitval afneemt.

Relatiebeheer met de ouders

Gespannen verhoudingen tussen ouders en leerkrachten zijn niet alleen stressvol voor de kinderen en ouders, maar kunnen ook de uitval van leraren door ziekte versterken. De BMS heeft voor de scholen een notitie opgesteld die kan helpen om de relatie tussen leerkrachten en ouders op school te optimaliseren. De nieuwe BMS klachtroute voor ouders is een onderdeel van deze notitie.

Plannen van andere activiteiten voor leerkrachten

Naast het verzorgen van onderwijs hebben de leerkrachten ook andere activiteiten waar zij aan deel moeten nemen, zoals het volgen van scholing of het voeren van overleg. Soms vallen deze activiteiten qua planning samen en kan de leerkracht niet voor de klas staan. De komende tijd zoeken de schooldirecties en het bestuur naar wegen om hier balans in te vinden.

Het is bijvoorbeeld wenselijk dat per school niet meer dan 1 of 2 leerkrachten tegelijk aan zo'n activiteit meedoen om de invallast van de school te beperken. De BMS gaat onderzoeken hoe zij haar eigen scholings- en overlegactiviteiten kan plannen buiten de planning van de onderwijstijd.

Het protocol **Vervanging bij uitval leerkrachten**

Algemene uitgangspunten

Als er ondanks de preventieve aanpak van de BMS toch sprake is van uitval van leerkrachten, geldt voor alle 32 scholen het protocol *Vervanging bij uitval leerkrachten*.

Daarbij wordt er onderscheid gemaakt tussen:

- het verzorgen door de school van onderwijstijd;
- het verzorgen van opvang.

Schoolnoodplan

De scholen van de BMS wordt aanbevolen om met behulp van onderstaande gegevens een schoolnoodplan opstellen waarin zij zich voorbereiden op de opvang van uitval.

Onderwijstijd

Voor het verzorgen van de onderwijstijd geldt voor de BMS een *resultaatverplichting*. Deze houdt in dat we moeten voldoen aan de wettelijke minimum onderwijstijd voor leerlingen van minimaal 7.520 klokuren verspreid over 8 jaar basisonderwijs. Daarvan moet tenminste 3.520 uur in de onderbouw worden gere-

aliseerd (in de eerste 4 jaar, gemiddeld 880 uur per jaar) en met tenminste 3.760 uur in de bovenbouw (de laatste 4 jaar, gemiddeld 940 per jaar).

Het uitgangspunt is dat lesuitval gedurende het schooljaar niet mag leiden tot een onderwijstijd die uitkomt onder het jaargemiddelde. Ook geldt in principe een schoolweek van 5 dagen. Voor de groepen 3 t/m 8 mag gedurende maximaal 7 weken per schooljaar een schoolweek van 4 dagen worden gehanteerd.

Mocht er de komende tijd voor een klas sprake zijn van overmacht voor de BMS en het jaargemiddelde niet kan worden gerealiseerd, dan mag deze onderwijstijd een schooljaar later worden gecompenseerd. Daarbij dient gedurende de periode van de onderbouw wel het totaal aantal uren van minstens 3.520 uur te worden gehaald, en gedurende de periode van de bovenbouw het totaal van minstens 3.760 uur. De verantwoordelijkheid voor het verzorgen van de onderwijstijd ligt bij de BMS.

Opvang

Voor het verzorgen van opvang geldt voor de BMS een inspanningsverplichting om opvang mogelijk te maken wanneer de geplande onderwijsactiviteiten geen doorgang kunnen vinden en ouders hun kind aantoonbaar niet kunnen opvangen. De verantwoordelijkheid voor deze opvangactiviteit blijft bij de ouders.

Voor het verzorgen van de onderwijstijd geldt voor de BMS een *resultaatverplichting* om te voldoen aan de wettelijke minimum onderwijstijd voor leerlingen. De verantwoordelijkheid voor het verzorgen van de onderwijstijd ligt bij de BMS.

Voor het verzorgen van opvang geldt voor de BMS een *inspanningsverplichting* om opvang mogelijk te maken wanneer de geplande onderwijsactiviteiten geen doorgang kunnen vinden en ouders hun kind aantoonbaar niet kunnen opvangen. De verantwoordelijkheid voor deze opvang activiteit blijft bij de ouders.

Vervanging bij uitval leerkrachten middels inval voor onderwijstijd

Als een leerkracht uitvalt door ziekte of afwezig in verband met verlof, zoekt de schooldirecteur of schoolleider een vervanger. Dit gebeurt aan de hand van de volgende regels en in deze volgorde:

Regels

Het verzorgen van onderwijstijd gebeurt alleen door vervangers die:

- beschikken over een geldig VOG;
- in ieder geval bevoegd zijn voor de basisvakken. Voor de onderdelen taal en rekenen zijn zij niet alleen PABO-geplaatst, maar ook bevoegd docenten voor het voortgezet onderwijs voor respectievelijk Nederlands en wiskunde. Voor activiteiten in de sfeer van muziek, gymnastiek, wereldoriëntatie, handvaardigheid of het verzorgen van gastlessen, kunnen ook experts worden ingezet;
- een arbeidsrelatie aangaan met het bestuur van de BMS.

Volgorde

1. Als er sprake is van een duo-partner wordt overlegd of deze kan invallen. Hij of zij kent de kinderen van de klas.
2. Als die mogelijkheid er niet is, kijkt de schooldirecteur naar de mogelijkheid binnen het team: zijn er andere deeltijders om in te vallen? Zij kennen immers de school.

3. Als er geen mogelijkheden zijn binnen het team, dan onderzoekt de directeur via bureau Slim de mogelijkheden buiten het team. Eerst binnen en vervolgens buiten het Supportteam van de BMS.
4. Ook kan binnen de BMS worden gekeken bij de teams van andere scholen naar leerkrachten die in deeltijd werken en op een andere school willen invallen (via P&O BMS).
5. Ook kan de directeur werken aan een eigen vervangingspool van beschikbare leerkrachten uit het netwerk van de school. Denk hierbij aan gepensioneerde leerkrachten, ouders of bekenden binnen de school.
6. Als er geen mogelijkheden meer zijn voor vervanging en het naar huis sturen van de klas in beeld komt, zal bij kort durende uitval gekeken worden naar de volgende mogelijkheden:
  - inzet van een leerkracht van de school die op die dag beschikbaar is, maar andere activiteiten had gepland. Dit in goed overleg en ter beoordeling aan de schooldirecteur of schoolleider;
  - toewijzing van de klas aan een andere leerkracht die tegelijk met de eigen klas de onderwijstijd verzorgt, met ondersteuning van een onderwijsassistent indien deze op de school beschikbaar is.
  - herverdeling van de kinderen van de betreffende groep onder meerdere leerkrachten van de school. Daarbij kan roulatie plaatsvinden van instructie- en zelfwerkzaamheidsgroepen.Een geldende regel is, dat gedurende de eerste twee dagen van afwezigheid van een leerkracht de kinderen niet naar huis worden gestuurd.
7. Als er geen mogelijkheden meer zijn en het naar huis sturen in beeld komt, zal bij lang durende uitval – in overleg met betrokkenen, maar ter beslissing van de schooldirecteur – gekeken worden naar de volgende mogelijkheden:
  - herverdeling van leerkrachten over de groepen met het doel dat er in een andere groep een vacature voor vervanging vrijkomt;
  - aanpassing van de verdeling van niet lesgevende taken van de leerkrachten met als doel dat de vermindering van die taken ruimte biedt voor invalwerkzaamheden. Dit geldt niet voor de taken van de reguliere CPO.

Omgang met uitval leerkrachten die niet kunnen worden vervangen

Als een leerkracht moet worden vervangen en alle mogelijkheden zijn verkend om de vervanging van de onderwijstijd te regelen, maar hiervoor geen oplossing kan worden gevonden, dan worden de kinderen naar huis gestuurd met inachtneming van de volgende regels:

1. De schooldirecteur/schoolleider informeert tijdig de betreffende ouders, de onderwijsinspectie en het bestuur wanneer het verzorgen van de onderwijstijd niet kan worden gerealiseerd en de kinderen naar huis worden gestuurd.
2. Deze informatie gaat gepaard met de mededelingen dat:
  - de niet gerealiseerde onderwijstijd zal worden geregistreerd en later zal worden ingehaald;
  - de mogelijkheid om, wanneer ouders aantoonbaar geen opvang kunnen realiseren, zij overleggen met de schooldirecteur/schoolleider over eventuele mogelijkheden tot opvang, waarbij de verantwoordelijkheid tijdens deze opvang ligt bij de ouders en niet bij de BMS;
  - de BMS in goed overleg bereid is om in bijzondere situaties het gesprek aan te gaan over de kosten van de opvang.
3. Als de onderwijstijd van een klas gedurende langere tijd niet kan worden verzorgd, kan de schooldirecteur ervoor kiezen de andere leerkrachten te betrekken bij het verzorgen van de onderwijstijd voor de klas, waarbij het naar huis sturen van de kinderen meer evenredig over de klassen wordt verdeeld.